

Ігор Анісімов
доктор фіз.-мат. наук,
професор,
президент
Українського фізичного
товариства, член
Наукового комітету
Національної ради
з питань розвитку
науки і технологій,
м. Київ

НАУКА В УНІВЕРСИТЕТАХ

Відгук на статтю М.В. Стріхи

Шановні колеги!

Я усвідомлюю, що як науковець поступаюся, напевне, всім іншим учасникам дискусії щодо університетської науки. Однак досі в ній не взяв участі ніхто з університетських діячів, і відповідна група питань не була обговорена. Між тим стаття **М. Стріхи** значною мірою присвячена саме цим проблемам.

Я поділяю тривогу Максима Віталійовича з приводу відсутності базового фінансування науки в університетах. Я бачу цю проблему на прикладі нашого Київського університету імені Шевченка. За останні роки кількість співробітників науково-дослідної частини (НДЧ) скоротилася вдвічі – приблизно з 1000 осіб до 500. Значна частина цих людей працює на неповну ставку. Кожні 2–3 роки, коли закінчуються відповідні бюджетні теми, ці люди опиняються під загрозою звільнення (під акомпанемент слів «так на Заході»). Не думаю, що такий стан справ справедливий, і що так має бути й надалі.

Тепер про інший бік справи. Реанімація науки в Україні неможлива без відповідного кадрового забезпечення, включаючи молодь. Із цим зараз багато проблем, про що, здається, вже йшлося. Але якщо не буде університетів, які готують фахівців із відповідних спеціальностей, стан справ погіршиться радикально. Але саме справжні університети тим і відрізняються від ПТУ, що викладання в них спирається на науку. Тобто бути опорою навчального процесу – одна з важливих функцій університетської науки.

І тут «кілька висококласних команд, інтегрованих у західну науку» справі не зарадять. Тому в цьому питанні я підтримую Максима Віталійовича, а не шановних **Г. Морозовську** та **С. Шаранова**. Університети – за означенням багатопрофільні заклади, і забезпечити всі напрямки викладання тільки видатними вченими зараз неможливо. Та й не народжуються видатними вченими...

У мемуарах кінорежисера **Михайла Ромма** є повчальний епізод. Незадовго до смерті **Сталін** висловився в тому сенсі, що в СРСР щороку випускають 100 кінофільмів (цифра умовна), з них високоякісних – лише 10 %. То давайте й будемо випускати 10, але тільки високоякісні. У результаті справді почали випускати 10, але високоякісних із них залишилися лише 10 %. Розподіл Гаусса не зміг скасувати навіть Сталін.

До речі, я був учасником того засідання, де **Є. Стадний** поставив питання про скасування конкурсу на бюджетне фінансування через відсутність зарубіжних експертів. Перед цим він дозволив собі публічне незадоволення тим, що знайому йому людину (громадянина України) теж не включили до складу експертів (за прийнятими академічними показниками – без урахування активності в інтернеті). А оскільки іноземних експертів у помітній кількості так і не знайшли, то, всупереч публічній обіцянці пані **Ганни Новосад** на засіданні Нацради з питань розвитку науки і технологій на початку 2020 року, виділені на 2020 рік 400 млн грн. на бюджетне фінансування університетської науки також не були використані за призначенням.

Тепер з приводу умов МОНівських конкурсів для університетської науки. Ніхто ж не пропонує в конкурсах НФДУ враховувати почесні звання або лауреатство? То чому ж ми мовчимо, коли подібні речі робить МОН? Як висловився один мій колега (на моє переконання, справжній учений, але при цьому сам лауреат) «*Госпремиш не получают, а выбивают!*» То чи треба такі звершення зараховувати на конкурсах до наукових здобутків?

І ще одна проблема. Я особисто вважаю, що Академія педагогічних наук (тут я якраз поділяю оцінки п. Стадного) і Академія правових наук не повинні бути державними установами. Мене лякає потік докторських дисертацій з педагогіки та економіки, отримання наукових ступенів суддями, численні випадки плагіату та інші подібні речі.

Але я бачу, що за роки незалежності рівень праць з історії України та мистецтвознавства (ті сфери, за якими я намагаюся слідкувати) дуже зріс. Думаю, є й інші області гуманітарних знань, які після скасування відомих ідеологічних обмежень демонструють упевнений прогрес. Не хотілось би придушити цей процес не продуманими до кінця рішеннями – тут я також згоден з М. Стріхою. А то будемо й далі підтримувати видання (свої та сусідські), які входять до Скопусу і вимагають 600 доларів за публікацію статті.

До слова, ще про одну проблему (дрібну, але неприємну), яка досі не зачіпалася. До яких пір у нашій країні безкарно процвітає бізнес, який за гроші зробить домашнє завдання, напише контрольну роботу, курсову, дипломну, статтю в журналі, дисертацію доктора філософії чи доктора наук? Усі ж, напевне, з цією проблемою стикалися. Як це суміщається з академічною доброчесністю? ■